

ציפי כהנוביץ'
 המדרשה למוסיקה
 מכללת לוינסקי לחינוך, תל-אביב

השתלמות "מפתח" למורים למוסיקה בכיתות א', ב'. ט"ו בשבט, תשס"ט.

1. רונדו, מתוך סוויטה מס' 2 מאת יוהאן סבסטיאן באך
2. בדינרי, מתוך סוויטה מס' 2 מאת יוהאן סבסטיאן באך
3. מנואט מתוך "מוסיקת לילה זעירה", מאת וולפגנג אמדיאוס מוצארט

רונדו, מתוך סוויטה מס' 2 מאת יוהאן סבסטיאן באך

A [a $\begin{array}{cccc} \text{III} & \text{III} & \text{III} & \text{III} \\ \text{III} & \text{III} & \text{III} & \text{III} \end{array}$ $\begin{array}{cccc} \text{III} & \text{III} & \text{III} & \text{III} \\ \text{III} & \text{III} & \text{III} & \text{III} \end{array}$]

B [b IIII IIII $\begin{array}{c} \text{III} \\ \text{III} \end{array}$ IIII IIII IIII]

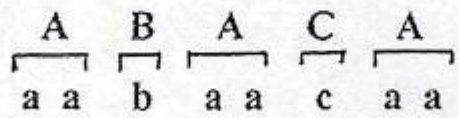
A [a $\begin{array}{cccc} \text{III} & \text{III} & \text{III} & \text{III} \\ \text{III} & \text{III} & \text{III} & \text{III} \end{array}$]

C [c $\begin{array}{cccc} \text{III} & \text{III} & \text{III} & \text{III} \\ \text{III} & \text{III} & \text{III} & \text{III} \end{array}$]

A [a IIII IIII IIII IIII]

A [a IIII IIII IIII IIII]

תרשים המבנה

היצירה עשויה משני מוטיבים מלו-ריתמיים מנוגדים:
 האחד – במקצב $\frac{4}{4}$ הנע בכיוון מלודי ברור, והחוזר בקביעות פעמיים, השני הוא סקוונצה יורדת. המאופיינת בזרימה מהירה בעלת אופי עיטורי.

להלן תהליך הוראה-למידה בדרך של גילוי וחקירה, שראשיתו דברי מבוא קצרים של המורה, והמשכו - האזנה מונחית-מטלות לתלמידים

מבוא

התקשורת האנושית מבוססת על הבעת רגשות של האדם ועל "קריאת" רגשות של זולתו, שתיהן - באמצעות נימת הקול ושפת הגוף.

יעודה של אמנות המוסיקה, כסוג של מסר בתקשורת אנושית, לבטא ו"לשדר" רגשות, או להשרות אותם, באמצעה הייחודיים: הצליל, הקצב על כל נגזרותיו, הגוון, העוצמה והטונאליות החוברים לקומפוזיציה בעלת משמעות רגשית.

אין ספור רגשות קיימים באדם: פחד, אומץ; התפעמות, סלידה; רוגע, חרדה; ביישנות, גאווה; כעס, אושר; ייאוש, תקווה; צער, שמחה; מתח, שלוה; התלהבות, אדישות; אכזבה, שביעות-רצון; סערה, רוגע. את כל אלו ועוד, יודעת המוסיקה להביע.

תהליך הוראה (מתפיסה גלובאלית לתפיסה ספציפית)

מטלה 1, לאחר האזנה ראשונה:

על הלומדים לומר מהו הרגש שמביעה היצירה, כל לומד לפי תפיסתו. המורה ירשום על הלוח (בכיתה ב'), ויצביע על מגמה משותפת בתגובות הלומדים, אם קיימת.

מטלה 2, לאחר האזנה שנייה:

על הלומדים לומר מהו הדבר המעניין ביותר שגילו ביצירה. המורה ירשום על הלוח את תגובות הילדים. המורה ישתמש בתגובות הילדים כדי "להציף" מושגים מוסיקליים מקובלים, כמו חזרה/שינוי, מקצב, עוצמה, מהירות וכיובי.

מטלה 3, לאחר האזנה שלישית:

על הלומדים לומר אילו כלי נגינה מבצעים את היצירה; האם תזמורת שלמה מנגנת כל הזמן יחד האם יש חלקים המנוגנים ע"י כלי נגינה יחיד?

מטלה 4, האזנה רביעית:

תוך כדי האזנה, לנצח ביד אחת, בשנייה ובשתייהן, בהתאמה למוסיקה, ולפי תפיסתו ויכולתו של כל לומד.

מטלה 5, האזנה חמישית:

תוך כדי האזנה לעקוב אחר מקצב בולט, ולבצע אותו במחיאות רכות כשהוא נשמע ביצירה.

מטלה 6, לאחר האזנה שישית:

הלומדים שיבחרו בכך, יאמרו מה אהבו ביצירה.

המורה יסכם את תשובות הילדים הנכונות לכדי תיאור מבנה היצירה באמצעות כרטיסים. כמו כן יציג תמונות אופייניות למוסיקה החצרונית וכליה, בתקופת הברוק.

הצעת פעילות:

תנועה עם גדילי קרפון צבעוניים. הפעילות ממחישה את הפיסוק המוסיקלי, את אופיים של המוטיבים השונים, ואת חלקי היצירה השונים.

3. מנואט מתוך "מוסיקת לילה זעירה", מאת וולפגנג אמדיאוס מוצארט

A

a_f	I	I	I	I	a'_f	I	I	I	I	פונטו
a_f	I	I	I	I	a'_f	I	I	I	I	
b_p	I	I	I	I	a'_f	I	I	I	I	
b_p	I	I	I	I	a'_f	I	I	I	I	

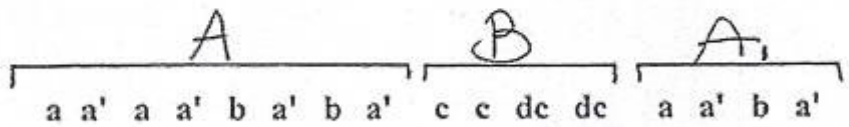
B

c_p	I	I	I	I	I	I	I	I	I	פאא
c'_p	I	I	I	I	I	I	I	I	I	
d	I	I	I	I						
c_p	I	I	I	I	I	I	I	I	I	
d	I	I	I	I						
c_{pp}	I	I	I	I	I	I	I	I	I	

A_i

a_f	I	I	I	I	a'_f	I	I	I	I
b_p	I	I	I	I	a'_f	I	I	I	I

תרשים המבנה

היצירה, במשקל 3/4 ובמבנה של מנואט-טריו-מנואט, מאופיינת בניגודי ארטיקולציה ובניגודי דינמיקה: הפורטטו נשמע תמיד ב- f , והלגאטו נשמע תמיד ב- p . כמו כן מאופיינים חלקיה השונים בכיוונים מלודיים ברורים ומנוגדים.

ארוטום אז ארצות הנחית בלי הנחילה
ארצות הארץ אליבנה.

הצעת פעילות

האזנה תוך ליווי בשלישים ובמצילות:

כלי-נקישה חלק A תזמור

שליש a צלצול אחד על כל פעמה ראשונה בתיבה

a' בשתי התיבות הראשונות - צלצול על כל פעמה ראשונה,

ובשתי התיבות האחרונות: $\frac{3}{4} \downarrow \downarrow \downarrow | \downarrow \downarrow ||$

b המתנה בדממה

a' כנייל

b כנייל

a' כנייל

כלי-נקישה חלק B תזמור

מצילה e צלצול אחד בתחילת כל תיבה

e תלמיד אחד; צלצול אחד בתחילת כל תיבה

d הרמת המצילות והורדתן, פעמיים, בהתאמה לכיוון המלודי של המוסיקה

e כנייל

d כנייל

e כנייל

כלי-נקישה חלק A תזמור

שליש a צלצול אחד על כל פעמה ראשונה בתיבה

a' בשתי התיבות הראשונות צלצול על כל פעמה ראשונה,

ובשתי התיבות האחרונות:

b המתנה בדממה

a' כנייל

* (הארץ) יבין כנייל
se מהו ארצות,
הן כנייל הארץ.